

Πώς σχετίζονται τα κίνητρα
των μαθητών με τις επιδόσεις
και το άγχος τους;

PISA

PISA in Focus #92

Πώς σχετίζονται τα κίνητρα των μαθητών με τις επιδόσεις και το άγχος τους;

- Οι 15χρονοι μαθητές που δηλώνουν ότι έχουν ισχυρότερα κίνητρα για να επιτύχουν έχουν επίσης καλύτερες επιδόσεις στην αξιολόγηση του PISA, σχεδόν σε όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα που συμμετέχουν στην έρευνα.
- Οι μαθητές από ευνοημένο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον έχουν καλύτερες επιδόσεις και παρουσιάζουν ισχυρότερα κίνητρα από τους μαθητές από μη ευνοημένα περιβάλλοντα.
- Η κινητοποίηση, ιδίως όταν ανταποκρίνεται σε εξωτερικά κίνητρα, συνδέεται με το άγχος.

Το PISA μετρά εκτενώς τις επιδόσεις των μαθητών για πάνω από 15 χρόνια. Ωστόσο οι γνωστικές επιδόσεις είναι μόνο μία πτυχή της σχολικής επιτυχίας· μια άλλη είναι η γενική ευημερία. Το ερωτηματολόγιο PISA 2015 περιλάμβανε μια ολοκληρωμένη ενότητα που αφορούσε την ευημερία των μαθητών, η οποία αποσκοπούσε στην κατανόηση της ψυχικής υγείας των μαθητών, της ικανοποίησης από τη ζωή, των φιλοδοξιών και της κοινωνικοποίησης. Το παρόν PISA in Focus εξετάζει δύο από αυτές τις διαστάσεις: τα κίνητρα και το άγχος.

Μαθητές σε 55 εκπαιδευτικά συστήματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα κίνητρά τους να επιτύχουν τόσο στο σχολείο όσο και στη ζωή. Συγκεκριμένα, ανέφεραν τον βαθμό στον οποίο συμφωνούσαν ή διαφωνούσαν με τις ακόλουθες πέντε δηλώσεις:

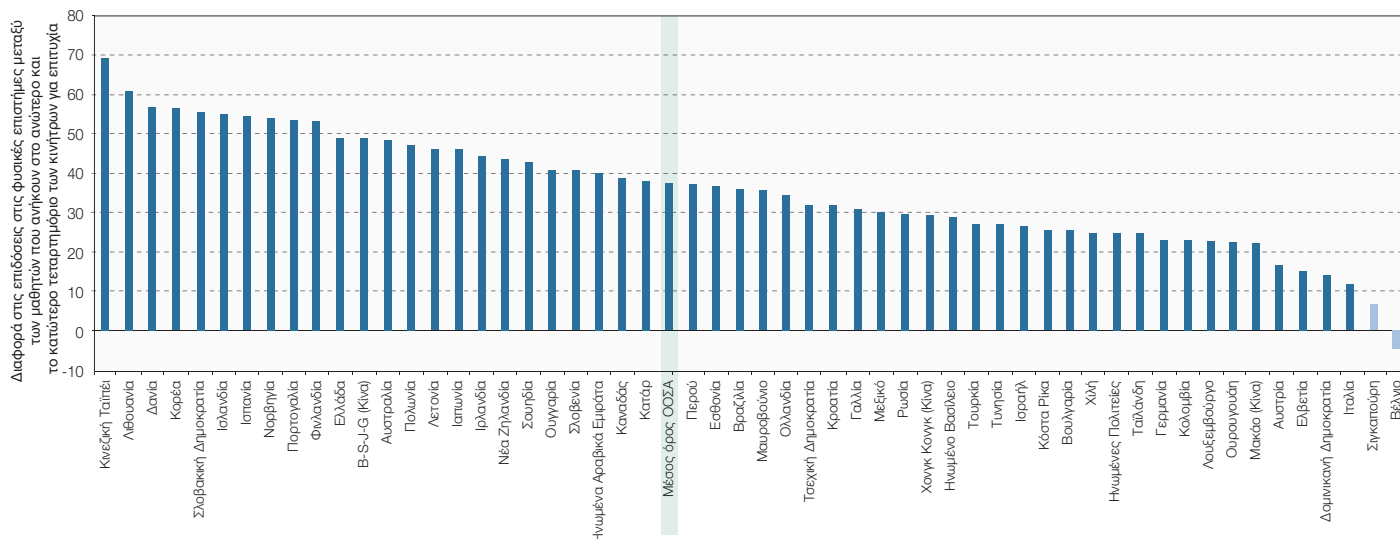
- Θέλω άριστους βαθμούς στα περισσότερα ή σε όλα τα μαθήματά μου.
- Θέλω να είμαι σε θέση να επιλέξω ανάμεσα στις καλύτερες ευκαιρίες που θα είναι διαθέσιμες όταν αποφοιτήσω.
- Θέλω να είμαι ο καλύτερος, σε ό,τι κι αν κάνω.
- Θεωρώ τον εαυτό μου φιλόδοξο άτομο.
- Θέλω να είμαι ένας από τους καλύτερους μαθητές στην τάξη μου.

Παρατηρήθηκαν μεγάλες διαφορές στα κίνητρα μεταξύ των χωρών. Για παράδειγμα, λιγότερο από το 40% των μαθητών στο Βέλγιο, τη Φινλανδία, την Ιαπωνία, τις Κάτω Χώρες και την Ελβετία δήλωσαν ότι θέλουν να είναι οι καλύτεροι σε ό,τι κι αν κάνουν, ενώ πάνω από το 90% των μαθητών στην Κολομβία, το Ισραήλ, την Ταϊλάνδη, το Ηνωμένο Βασίλειο και τις Ηνωμένες Πολιτείες ανέφεραν το ίδιο. Περισσότεροι από εννέα στους δέκα 15χρονους στην Τυνησία, αλλά μόλις ένας στους τέσσερις 15χρονους στη Δομινικανή Δημοκρατία, δήλωσαν ότι θεωρούν τον εαυτό τους φιλόδοξο. Αυτές οι διαφορές μεταξύ των χωρών μπορεί να αποτυπώνουν κάτι περισσότερο από την απλή ανομοιομορφία στα κίνητρα· αποτυπώνουν επίσης διαφορές μεταξύ των χωρών, για παράδειγμα, κατά πόσο είναι κοινωνικά αποδεκτή η φιλοδοξία και η επιδίωξη της ατομικής επιτυχίας ή ποιες συμπεριφορές αντανακλούν ισχυρά και λιγότερο ισχυρά κίνητρα.

Το ποσοστό των μαθητών που συμφωνούν με τις παραπάνω δηλώσεις δεν σχετίζεται στενά με τις επιδόσεις στην αξιολόγηση PISA 2015, σε όλες τις χώρες. Ωστόσο, σχεδόν σε κάθε εκπαιδευτικό σύστημα, τα κίνητρα συσχετίστηκαν θετικά με τις επιδόσεις. Με άλλα λόγια, οι μαθητές που ανέφεραν ότι έχουν υψηλότερα κίνητρα για να τα πάνε καλά σημείωσαν επίσης υψηλότερες επιδόσεις από τους άλλους μαθητές, στη χώρα τους. Η συσχέτιση αυτή δεν ήταν στατιστικά σημαντική σε δύο μόνο χώρες: στο Βέλγιο και τη Σιγκαπούρη.

Για ορισμένους, τα κίνητρα μπορεί να λειτουργούν ως αυτοεκπληρούμενη προφητεία: οι μαθητές που στοχεύουν υψηλότερα καταλήγουν να τα πηγαίνουν καλύτερα. Αυτοί οι μαθητές είναι συχνά πιο πρόθυμοι να επενδύσουν την προσπάθεια που απαιτείται για να έχουν καλές επιδόσεις και να επιτύχουν τους στόχους τους. Τα θετικά αποτελέσματα αυτής της πρόσθετης προσπάθειας αθροίζονται σταδιακά, κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης του μαθητή, για παράδειγμα, μέσω της καλύτερης απόδοσης στις εργασίες και τα τεστ. Ως αποτέλεσμα, οι μαθητές αποκτούν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση. Αυτό, με τη σειρά του, μπορεί να ανατροφοδοτήσει έναν ενάρετο κύκλο, σύμφωνα με τον οποίο οι μαθητές βρίσκουν ευκολότερο και πιο ευχάριστο να αφιερώνονται στην επίτευξη των στόχων τους, άρα είναι ακόμη πιο πιθανό να επιτύχουν. Ομοίως, ενώ τα λιγότερο ισχυρά κίνητρα μπορεί να οδηγήσουν σε χαμηλή επίδοση, μπορεί επίσης να είναι και συνέπεια της χαμηλής επίδοσης η οποία μπορεί να δημιουργεί απογοήτευση και αίσθημα ανικανότητας.

Διαφορές στις επιδόσεις στις φυσικές επιστήμες μεταξύ των μαθητών με τα περισσότερα και των μαθητών με τα λιγότερα κίνητρα

Σημείωση: B-S-J-G (Κίνα) σημαίνει Πεκίνο-Σανγκάη-Τζιανγκσού-Γκουανγκντόνγκ (Κίνα).

Οι διαφορές στις επιδόσεις που είναι στατιστικά σημαντικές εμφανίζονται με πιο σκούρο τόνο.

Οι χώρες και οι οικονομίες κατατάσσονται κατά φθίνουσα σειρά, ως προς τη διαφορά στις επιδόσεις στις φυσικές επιστήμες μεταξύ των μαθητών που βρίσκονται στο ανώτερο και στο κατώτερο τεταρτημόριο των κινήτρων για επιτυχία.

Πηγή: OECD, PISA 2015 Database, Πίνακας III.5.5a.

Τόσο τα κίνητρα όσο και οι επιδόσεις σχετίζονται με το κοινωνικοοικονομικό προφίλ των σχολείων.

Η σχέση μεταξύ κινήτρων και επιδόσεων μπορεί, σε κάποιο βαθμό, να αποδοθεί στις διαφορές που εμφανίζει το κοινωνικοοικονομικό προφίλ των μαθητών και των σχολείων. Οι μαθητές από ευνοημένο περιβάλλον και οι μαθητές που φοιτούν σε ευνοημένα σχολεία (ανεξάρτητα από την κοινωνικοοικονομική κατάσταση της οικογένειάς τους) έχουν σταθερά καλύτερες επιδόσεις σε όλους τους κύκλους του PISA και σε όλα τα μαθήματα, από ότι οι μαθητές από μη ευνοημένο περιβάλλον και οι μαθητές που φοιτούν σε μη ευνοημένα σχολεία. Ταυτόχρονα, σε όλες σχεδόν τις χώρες, οι ευνοημένοι μαθητές αναφέρουν επίσης ισχυρότερα κίνητρα για να επιτύχουν από ό,τι οι μη ευνοημένοι μαθητές. Για παράδειγμα, το 2015 στις χώρες του ΟΟΣΑ, οι ευνοημένοι μαθητές είχαν κατά μέσο όρο 13 ποσοστιαίες μονάδες περισσότερες πιθανότητες να αναφέρουν ότι θεωρούν τον εαυτό τους φιλόδοξο και 11 ποσοστιαίες μονάδες περισσότερες πιθανότητες να αναφέρουν ότι θέλουν να είναι μεταξύ των καλύτερων μαθητών της τάξης τους.

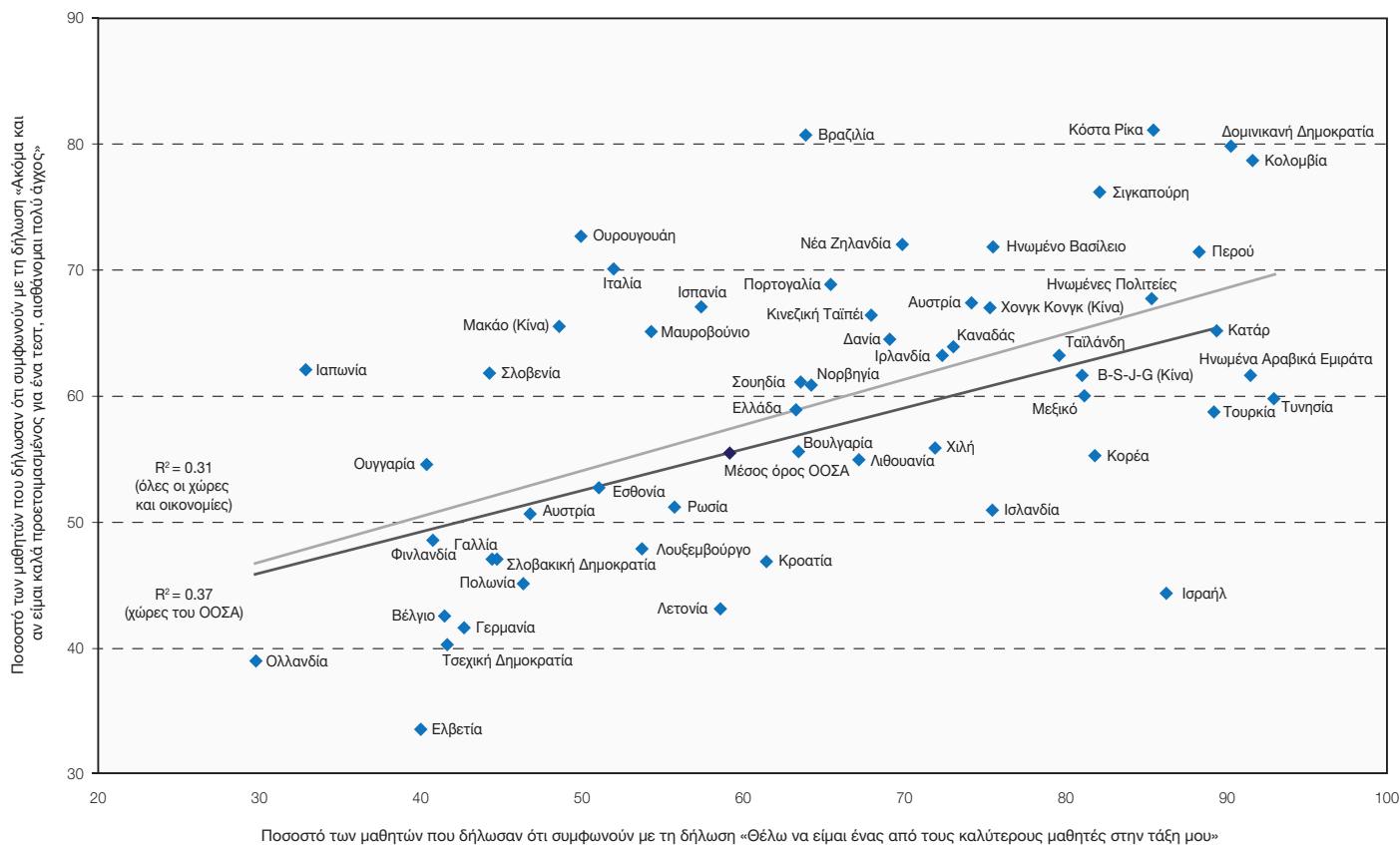
Έτσι, οι μαθητές από ευνοημένα περιβάλλοντα παρουσιάζουν τόσο καλύτερες επιδόσεις όσο και ισχυρότερα κίνητρα για να επιτύχουν. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι αυτοί οι μαθητές αντιμετωπίζονται με διαφορετικό τρόπο από τους ενήλικες με τους οποίους συναναστρέφονται: οι γονείς και οι δάσκαλοί τους πιστεύουν και αναμένουν ότι θα πετύχουν και τους παρέχουν τους πόρους και τις ευκαιρίες ενδυνάμωσης που θα τους βοηθήσουν να κατακτήσουν τους στόχους τους. Αυτοί οι μαθητές τείνουν επίσης να έρχονται σε επαφή με μια ποικιλία προτύπων που εργάζονται σε επαγγέλματα υψηλής ειδίκευσης, μετά από ολοκλήρωση μακρών και συχνά εξειδικευμένων σπουδών. Αυτοί οι μαθητές γνωρίζουν ότι, για να μπορέσουν να απολέξουν μεταξύ των καλύτερων ευκαιριών εκπαίδευσης και σταδιοδρομίας που θα είναι διαθέσιμες αργότερα, θα πρέπει να μελετήσουν και να τα πάνε καλά στο σχολείο. Αντίθετα, οι μαθητές από μη ευνοημένα περιβάλλοντα μπορεί να μην γνωρίζουν καν ποιες ευκαιρίες είναι διαθέσιμες για αυτούς μετά την αποφοίτηση. Με πιο ασαφείς ιδέες για τους στόχους τους, μπορεί να αισθάνονται λιγότερο παρακινημένοι να εργαστούν σκληρά στο σχολείο.

Οι μαθητές με υψηλά κίνητρα είναι πιο πιθανό να υποφέρουν από άγχος.

Εκτός του ότι συνδέονται με καλύτερες επιδόσεις, τα ισχυρότερα κίνητρα συνδέονται και με υψηλότερο άγχος. Στο Βέλγιο, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία, τις Κάτω Χώρες και την Ελβετία, όπου σχετικά λίγοι μαθητές (λιγότερο από 45%) ανέφεραν ότι θέλουν να είναι από τους καλύτερους μαθητές της τάξης τους, σχετικά λίγοι μαθητές (επίσης λιγότερο από 45%) ανέφεραν ότι αισθάνονται πολύ αγχωμένοι πριν από ένα διαγώνισμα, αν και είναι καλά προετοιμασμένοι γι' αυτό. Το αντίθετο ισχύει στην Κολομβία, την Κόστα Ρίκα, τη Δομινικανή Δημοκρατία και τη Σιγκαπούρη, όπου οι μαθητές είναι ιδιαίτερα πιθανό τόσο να επιδιώκουν την επιτυχία όσο και να αισθάνονται άγχος πριν από ένα τεστ.

Σχέση μεταξύ των κινήτρων για επιτυχία και του άγχους

Σημείωση: B-S-J-G (Κίνα) αναφέρεται σε Πεκίνο-Σανγκάη-Τζιανγκσού-Γκουανγκντόνγκ (Κίνα).

Πηγή: OECD, PISA 2015 Database, Πίνακες III.4.1 και III.5.1.

StatLink <http://dx.doi.org/10.1787/888933471022>

Η σχέση μεταξύ κινήτρων και άγχους παρατηρείται επίσης εντός των χωρών. Τα υψηλότερα κίνητρα για την επίτευξη στόχων συχνά σχετίζονται και με υψηλότερα επίπεδα άγχους, όσον αφορά τη σχολική εργασία. Σε όλες τις χώρες/οικονομίες εκτός από τρεις (Γερμανία, Χονγκ Κονγκ [Κίνα] και Ισλανδία), οι μαθητές που ανέφεραν ότι επιθυμούν άριστους βαθμούς στα περισσότερα ή σε όλα τα μαθήματά τους ήταν επίσης πιο πιθανό να αναφέρουν ότι αισθάνονται πολύ αγχωμένοι ακόμη και αν είναι καλά προετοιμασμένοι για ένα τεστ. Η σχέση αυτή είναι ιδιαίτερα ισχυρή στην Κολομβία, την Κόστα Ρίκα, τη Δομινικανή Δημοκρατία, την Κορέα, την Πορτογαλία, το Κατάρ, την Κινεζική Ταϊπέι και την Τουρκία.

Η συσχέτιση μεταξύ των κινήτρων των μαθητών και του άγχους μπορεί να εξαρτάται από τη φύση των κινήτρων αυτών. Οι μαθητές που έχουν εξωτερικά κίνητρα θέλουν να τα πάνε καλά επειδή οι γονείς, οι καθηγητές και οι συμμαθητές τους έχουν υψηλές προσδοκίες από αυτούς· οι μαθητές που έχουν εσωτερικά κίνητρα έχουν υψηλές προσδοκίες από τον εαυτό τους και θέλουν να πραγματοποιήσουν αυτές τις προσδοκίες για τους ίδιους, όχι για τους άλλους. Οι μαθητές είναι δυνατό να έχουν και τα δύο είδη κινήτρων ταυτόχρονα· μάλιστα ορισμένοι μαθητές μπορεί να εσωτερικεύουν τα εξωτερικά κίνητρα σε βαθμό που να θεωρούν δικές τους τις προσδοκίες που έχουν οι άλλοι από αυτούς.

Όμως, τα εξωτερικά κίνητρα μπορεί να οδηγήσουν σε άγχος και ανησυχία, καθώς οι μαθητές ντρέπονται και φοβούνται τη μομφή των άλλων, αν αποτύχουν. Αυτοί οι μαθητές μπορεί να αναπτύξουν τάσεις τελειομανίας και τελικά να υποφέρουν από αποθάρρυνση, έλλειψη αυτοπεποίθησης και εξουθένωση.

Στην πραγματικότητα, από τις πέντε δηλώσεις που μετρούν τα κίνητρα των μαθητών στο ερωτηματολόγιο PISA 2015, η δήλωση «Θεωρώ τον εαυτό μου φιλόδοξο άτομο» είναι ίσως η λιγότερο εξωγενής, επειδή οι μαθητές συγκρίνουν τον εαυτό τους με τον εαυτό τους και όχι με τους άλλους (θέλοντας να είναι «ο καλύτερος») ή με τις προσδοκίες των άλλων (με τη μορφή «βαθμών» ή «ευκαιριών»). Οι μαθητές που θεωρούν τους εαυτούς τους φιλόδοξους ήταν, κατά μέσο όρο στις χώρες του ΟΟΣΑ, ελαφρώς λιγότερο πιθανό να αισθάνονται άγχος πριν από ένα διαγώνισμα, αν και ήταν καλά προετοιμασμένοι γι' αυτό, ή να έχουν μεγάλη ένταση όταν διαβάζουν.

Συμπέρασμα

Τα κίνητρα συνδέονται ξεκάθαρα με την απόδοση: οι μαθητές που στοχεύουν ψηλότερα πετυχαίνουν περισσότερα. Ωστόσο, η ευημερία των μαθητών με υψηλά κίνητρα μπορεί να υπονομεύεται αν τα κίνητρα αυτά ενισχύονται μόνο από τη σύγκριση με τους άλλους ή από τις προσδοκίες των άλλων. Οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να προβληματιστούν σχετικά με τις προσδοκίες που έχουν από τους μαθητές. Οι χαμηλές προσδοκίες, που αφορούν μαθητές ιδίως από μη ευνοημένα περιβάλλοντα, μπορεί να προκαλέσουν αποστασιοποίηση και έλλειψη προσπάθειας· αλλά, ενώ ο καθορισμός φιλόδοξων στόχων μπορεί να παρακινήσει τους μαθητές να εργαστούν σκληρά στο σχολείο, οι μαθητές πρέπει να κατανοήσουν -και να νιώσουν- ότι οι αναποδιές και η αποτυχία δεν αποτελούν πηγή ντροπής, αλλά ένα πολύτιμο στοιχείο της μάθησης.

Για περισσότερες πληροφορίες

Επικοινωνία: Jeffrey Mo (Jeffrey.MO@oecd.org)

Βλέπε: OECD (2017), *PISA 2015 Results (Volume III): Students' Well-Being*, PISA, OECD Publishing, Παρίσι, <https://doi.org/10.1787/9789264273856-en>.

Το παρόν έγγραφο δημοσιεύεται υπό την ευθύνη του Γενικού Γραμματέα του ΟΟΣΑ. Οι απόψεις που εκφράζονται και τα επιχειρήματα που χρησιμοποιούνται σε αυτό δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα τις επίσημες απόψεις των χωρών μελών του ΟΟΣΑ.

Το παρόν έγγραφο, καθώς και τα δεδομένα και οι χάρτες που περιλαμβάνονται σε αυτό, δεν θίγουν το καθεστώς ή την κυριαρχία επί οποιουδήποτε εδάφους, την οριοθέτηση των διεθνών και εθνικών συνόρων και την ονομασία οποιουδήποτε εδάφους, πόλης ή περιοχής.

Τα στατιστικά στοιχεία για το Ισραήλ παρέχονται από τις αρμόδιες ισραηλινές αρχές και τελούν υπό την ευθύνη τους. Η χρήση των εν λόγω στοιχείων από τον ΟΟΣΑ δεν θίγει το καθεστώς των Υψιπέδων του Γκολάν, της Ανατολικής Ιερουσαλήμ και των ισραηλινών οικισμών στη Δυτική Όχθη σύμφωνα με τους όρους του διεθνούς δικαίου.

Αυτό το έργο είναι διαθέσιμο με την άδεια *Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 IGO* (CC BY-NC-SA 3.0 IGO). Για συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικά με το πεδίο εφαρμογής και τους όρους της άδειας χρήσης, καθώς και την πιθανή εμπορική χρήση του παρόντος έργου ή τη χρήση των δεδομένων PISA, συμβουλευτείτε τους *Όρους και Προϋποθέσεις* στη διεύθυνση www.oecd.org.

Αρχικά εκδοθέν από τον ΟΟΣΑ με τον τίτλο: «How is students' motivation related to their performance and anxiety?», Pisa in Focus, No. 92, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/d7c28431-en>

Η μετάφραση δεν έγινε από τον ΟΟΣΑ και δεν πρέπει να θεωρείται επίσημη μετάφραση του ΟΟΣΑ. Η ποιότητα της μετάφρασης και η συμφωνία της με τη γλώσσα του πρωτότυπου κειμένου είναι αποκλειστική ευθύνη του/της μεταφραστή/-τριας. Σε περίπτωση ασυμφωνίας ανάμεσα στην πρωτότυπη εργασία και στη μετάφραση, μόνο το πρωτότυπο κείμενο θα θεωρηθεί έγκυρο.

Η χρήση του αρσενικού γένους γίνεται χάριν οικονομίας, προκειμένου να αποφευχθεί η προσθήκη πολλαπλών επιθημάτων που δυσκολεύουν την ανάγνωση του κειμένου και δεν αναφέρεται αναγκαστικά στο πραγματικό γένος των υποκειμένων.

Η μετάφραση, προσαρμογή και γραφιστική επιμέλεια του κειμένου έγιναν στο πλαίσιο του Έργου «Δημιουργία Ερευνητικών Υποδομών, Επεξεργασία Ερευνητικού Υλικού και Επικοινωνία Αποτελεσμάτων Διεθνών Εκπαιδευτικών Ερευνών» με Επιστημονικό Υπεύθυνο τον Καθηγητή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Αναστάσιο Εμβαλωτή. Χρηματοδοτήθηκε βάσει της Προγραμματικής Σύμβασης του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων μέσω του Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης 2021-2025.